

KOKIA „GIESMĖ PRIEŠ MIŠIĄ“ GIEDOTA Antano Strazdo gimimo 250-osioms metinėms

Kostas Aleksynas

Šiomet minime žemiškiausio dvasininko, iš paprastų valstiečių kilusio ir tarp jų pasilikusio, jiems dainų ir giesmių prikūrusio poeto Antano Strazdo, meiliai vadinto Strazdeliu, 250-ąsias gimimo metines. Jo kūryba tapo tautos savastimi: eilėraščiai virto dainomis, abi giesmės suskambėjo bažnyčiose. Nebus perdėta pasakius, kad jau du šimtmečius geriausiai žinomas, populiariausias, paveikiausias, ilgiausiai bažnytinėje praktikoje gyvavęs ir tebegyvuojantis, paprasto žmogaus troškimus ir lūkesčius išreiškiantis kūrinys yra „Giesmė prieš Mišią“ (dažniau vadintas pirmaisiais žodžiais – „Pulkim ant kelių“), sukurtas prieš du šimtus metų (paskelbtas 1814 m.), į giesmynus prasiskynęs kelią jau po autoriaus mirties ir pasilikęs juose iki šiol. Ne be reikalo jo dvasinio įtaigumo stiprumu yra žavėjęsis Maironis (apie tai galima spręsti jau vien iš posmų, randamų poemoje „Jaunoji Lietuva“ ar eilėraštyje „Lietuva brangi“).

Žodinis perteikimas gludino daugelį A. Strazdo poetinių kūrinių. Folklorinė tradicija veikė dainomis virtusius jo eilėraščius. Vis naujus giesmės „Pulkim ant kelių“ variantus, tiksliau – redakcijas,

Edvardo Mato Römerio tapytas
Antano Strazdo portretas
*Nuotrauka iš Maironio lietuvių literatūros
muziejaus fondu (P 4183)*

kūrė, veikiamos bažnytinės giedamosios tradicijos, kai kurios asmenybės – visuotinai žinomos ir nežinomos. Rastis tekste pokyčiams, kaip ir tautosakoje, niekas ne-trukdė (nors perkūrėjai žinoję jo autorystę), o juos skatino visuomeniniai, estetiniai poreikiai, taip pat lietuvių bendrinės kalbos raidos poslinkiai.

Štai kaip atrodė giesmės šaltinis – pirminis, autorinis tekstas¹:

Giešmie priesz Misziu.

Pulkim unt kialu wisi krikszczionies
Trokszdami del saw Jezaus Małonies.
Su aszaramis, pulkim su wieru,
Priesz tu straszniausiu Jezaus afieru.
Praszaw Tau Jezau su karsztu szirdziu,
Małaniey tawa man pati girdziu,
Pridok man łosku sawi garbintie,
Jdant gałeczie su taw giwentie.
Pabłagasłowik Jezau Saldziauisis,
Małdamis musu Tiewe Aukszcziauisis,
Pabłagasłowik musu namielams,
Dok urodzaiu gausiu łaukielams.
Dok zgađu, meyły, dok ir pakaiu,
A dusziams cziszcziaus dungiszku Raiu,
Giwieł sweykatu, dok cziesu gieru,
Par tu Szwencziausiu miszias afieru.
Połam pa kaim miłaszirdingas,
Jezau saldziauisis, Jezau garbingas,
Łaykik mums wisus apiekey sawa,
Turiek wisadas po sparnu tawa.

Antanas Strazdas. *Giesmės svietiškos ir šventos*: Faksimilinis leidinys, sudarė Juozas Tumelis, Vilnius, 1991, p. 56 (transliteruota).

Nedaug laiko prirėikė, kad ši giesmė patektų į populiariusius katalikiškus konfesinio pobūdžio leidinius – maldyną (su giesmėmis) *Aukso altorius* ir *Kantičkas*.

XIX amžiaus antroje pusėje, lietuviškos spaudos draudimo metais, *Aukso altorius* knyga „teip labai patiko žmoniem, jog be užtrukimo dapildinant naujais pareiškimais [t. y. kūriniais – K. A.] nesuskaitomi jos spaudimai trumpame laike pasklido po swietą“². Šioje kone parankinėje kiekvieno tikinčiojo knygoje buvo išspausdinta ir giesmė „Pulkim ant kelių“. Paskutiniame *Aukso altorius* leidime ji taip atrodė:

¹ Giesmės tekstai pateikiami originalo rašyba. Citatos rašomos dabartine rašyba.

² Prakałba, kn.: *Aukso altorius arba Szaltinis Dangiszku Skarbu*: Naujaisis spaudimas pagal tikra 10 ir 6 sulyginime pagal Naujaji Szaltini 1 spaudimo, Tilžėje, 1906, p. 18.

Giesmė.

Pulkim ant kelių, vierni Krikszczionis,
Trokszdami visi Jezaus małonės.
Su aszaromis, pulkim su Viera,
Priesz tą baisiausią Jezaus apierą.
Pałaimink mumis, Jezau saldžiausis,
Małdomis musų, Tève aukszcziausis,
Pałaimink teip-gi ir musų namus,
Dovanok vaisių gausingą laukams.
Dūk sutikimą, meilę pakajų,
O duszioms czyszcziaus, dangiszką rojų.
Gyviems sveikata, dūk laiką gerą,
Per tą Szvencziausę Miszių apierą.
Pūlam po kojų, mielaszirdingas,
Jezau saldžiausis, tikrai garbingas
Łaikyk mus visus, apiekoj Tavo,
Turék visados po sparnu savo.
Praszom mes Jezau, su karszta szirdžia,
Małonės tavo, dūk mums datirti.
Pridūk mums łoską, Tavę garbinti,
Danguj su Tavim wiecznai gyventi. Amen.

Aukso Altorius arba Szaltinis Dangiszku Skarbu, p. 150.

Šis tekstas, kaip aiškiai matome, gerokai skiriasi nuo autorinio. Jis, kad galėtų būti taikomas tenkinti sakralinius poreikius, prašyte prašėsi patvarkymų, tolinančių nuo autentiško kūrinio. A. Strazdo „Giesmėje apie Mišias“ esama neįprastų žodžių samplaikų („*Pablagaslovyk... nameliams*, Duok *urodzaju gausių laukeliams*“), kurias, dar ir pateiktas netikslia to meto rašyba, giedotojams, o juo labiau klausytojams sunku būtų buvę perprasti. Maldyno rengėjas – tikriausiai Serafinas Laurynas Kušeliauskas – tą vietą patvarkęs („Palaimink teipgi ir mūsų namus, Dovanok vaisių gausingą laukams“). Kartu galutiniame variante asmeninis kreipimasis į Dievą („Prašau Tau“) pakeistas bendruomeniniu („Prašom mes“), atsisakyta lokalinių fonetinių rytų aukštaičių tarmės ypatybių, šiek tiek pagryninta ir leksika (*strošniausių* keista į *baisiausią, čėsu – į laiką*). Nuoseklesnis tekstas pasidarė perkėlus antrą posmą į pabaigą (šie pakeitimai, kaip matysime, tiko ir visiems būsimiems šios giesmės teksto tvarkytojams).

Vyskupas Motiejus Valančius populiaraus lig tol vartosenoje buvusio giesmyno – Vincento Valmiko sudarytų *Kantičkų žemaitiškų* – pagrindu, gerokai jo tekstus paregraduodamas ir papildydamas, sudarė giesmių rinkinį *Kantičkos arba Kninga giesmių* (vėliau – *Knyga giesmių arba Kantičkos, Giesmių knyga arba Kantičkos*). Jame giesmė „Pulkim ant kelių“ irgi aptinkama. Autorinis tekstas čia dar labiau perdirbtas, kartu perkeliant ir kai kuriuos *Aukso altoriuje* skelbtame tekste esančius pakeitimus:

Giesmė 2.
Apie švenčiausią Sakramentą.

Pulkim ant kelių visi krikščionis,
Melsdami Jėzaus didžios malonės;
    Su ašaromis, pulkim su viera
    Prieš tą švenčiausią Jėzaus apierą.
Suteik mums laimę, Jėzau mieliausias,
Išgirsk meldimą, Tėve augščiausias,
    Ir mūsų namus laimink gerybėmis,
    Pripildyk laukus vaisių gausybėmis,
Duok sutikimą, duok mums vienybę,
O dūšioms čysčiaus dangaus linksmybę,
    Laimę, sveikatą, duok laiką gerą,
    Duok par švenčiausią Mišių apierą.
Meldžiame Tavęs, mielaširdingas,
Jėzau saldžiausias, didei garbingas,
    Apveizdoj savo laikyk kiekvieną,
    Laiminkie kožną, naktį ir dieną,
Malonės Tavo duok mums datirti,
Anoj valandoj, kada reiks mirti,
    Trokštame Tave dabar garbinti,
Paskui prie Tavęs danguj gyventi. A.

Giesmių knyga arba Kantičkos, Motiejaus Valančiausio Žemaičių vyskupo parveizėta ir iš naujo atspausta, Tilžėje, 1906, p. 530–531.

Šis tekstas visuose gausiuose giesmyno leidimuose – jų būta per dvidešimt, dauguma pasirodę jau po jų sudarytojo ir rengėjo mirties, – yra pastovus, tekito vien jo rašyba (1905 m. vietoj *u* imta rašyti *uo*, 1906 m. vietoj *sz*, *cz* – *š*, *č* ir pan.).

Giesmė „Pulkim ant kelių“ Lietuvoje buvo giedama ir iš *Aukso altoriaus*, ir iš *Kantičkų* dar ir pirmąjį XX amžiaus dešimtmetį. Bažnytinės muzikinės kultūros būklė tada tebebuvo visai nepuotelėta. Muzikologas Regimantas Gudelis, aptardamas kompozitoriaus ir vargonininko Juozo Naujalio parengtą ir 1906 metais išleistą *Lietuvišką bažnytinį giesmyną*, pažymi, kad tuo metu bažnyčiose giedota įvairiausiais muzikiniais „dialektais“, o tokia padėtis „sudarytų lyg ir tarpinę grandį tarp profesionaliosios (rašytinės) kultūros ir folkloro. Mat giesmės, daugiausia sukurtos žinomų ar nežinomų autorių, tačiau iš rašytinių šaltinių patekusios į muzikinio rašto nepažįstančių giedotojų sluoksnį, būdavo giedamos iš klausos, iškraipant ar sąmoningai keičiant melodiją, ritmą ir pan.“³ Kita vertus, „įvairių muzikinių dialektų

---

³ Žr. Regimantas Gudelis. J. Naujalio „Lietuviškas bažnytinis giesmynas“ XX a. pradžios religinio ir tautinio paveldo požiūriu, *Soter: Religijos mokslo žurnalas*, 2005, Nr. 15 (43), p. 281–282.

egzistavimas įtikinančiai liudija tų giesmių paplitimą (gal jas gieda ne *visoje Lietuvoje* ir ne *visi*, bet neabejotinai *daugelyje bažnyčių*). Psichologiniu aspektu giesmių paplitimas atitinka jų subjektyvų priimtinumą – tapimą „savomis“. Tai ir giedojimo tradicijos prielaida.⁴ Tą pat galima teigti ir apie skirtingas to meto giesmių literatūrinio teksto atmainas, jų folklorizavimąsi. Giesmės „Pulkim ant kelių“ žodinė raiška irgi prašėsi vis naujų patvarkymų, ypač jos artinimo prie esamų kalbos normų. Esant dviem jos teksto atmainoms, vienos iš jų giedotojams praversdavo pažvelgti ir į kitą atitikmenį. Kad taip būtų, puikiai iliustruoja gyvenimo pokyčių bei negandų vos nepražudyta giesmės „Pulkim ant kelių“ atmaina, 1909 metais Šilavote (dabar Prienų rajono savivaldybė) iš bažnytinio choro dalyvių įrašyta į fonografo volelį Sankt Peterburgo profesorius Eduardo Volterio (apie jo folklorinę misiją Lietuvoje žr. šio leidinio p. 279–281), labai vertinga jau vien tuo, kad pagiedota senąja melodija ir kad tai ankstyviausias išlikęs lietuvių giesmės garso įrašas. Jos posmai, vietomis vos girdimi pro traškesius ir pašalinį foną, taip skamba (melodiją šifravo Živilė Ramoškaitė):

♩ = 40

Pul - kim ant ke - lių, vi - si krikš - čio - nes,

trokš - da - mi vi - si Je - zaus ma - lo - nės,

Su a - ša - ro - mis, pul - kim su vie - ra

prieš tą šven - čiau - sią Je - zaus a - pie - rą.

⁴ Ten pat, p. 282.

Pulkim ant kelių, visi krikščionės,
Trokdami visi Jezaus malonės.
Su ašaromis, pulkim su viera
Prieš tą švenčiausią Jezaus apierą.

Teikis palaimint, Jezau saldžiausias,
Maldomis mūsų, Tėve aukščiausias,
Palaimink teipgi ir mūsų namus,
Dovanok vaisių gausingą laukams.

Lietuvių literatūros ir tautosakos instituto Lietuvių tautosakos
rankraštynas, LTRF v 14-1.

Žodinis tekstas čia – iš *Aukso altoriaus* (fonografu įrašyti du posmai, antras – beveik toks pats, kaip šaltinyje), bet pasinaudota ir *Kantičkomis*: pirmos eilutės žodis *visi* čia yra pakeitęs svetimžodį *vierni*, o žodis *švenčiausią* ketvirtoje eilutėje, išstūmęs žodį *baisiausią*, sušvelnina ir kartu labiau susakralina poetinį vaizdą. Antro posmo pradiniai žodžiai *Teikis palaimint* – visai naujas pavarijavimas.

Atgavus Lietuvai spaudą, tautiniam atgimimui krašte itin pagyvinus kultūrinę veiklą, stiprėjo reikalas susirūpinti ir bažnytinės muzikos kokybe. Juozas Naujalis, inicijavęs bažnytinės muzikos reformą, ėmė tvarkyti giesmių melodijas. Ne tik harmonizuoja giesmės „Pulkim ant kelių“ melodiją, bet ir patvarko jos žodinį, jau kantičkinį tekstą, kartu gražydamasis ir į *Aukso altoriuje* skelbtąjį:

Pulkim ant kelių

Pulkim ant kelių visi krikščionis,
Trokdami Jezaus brangios malonės.
Ašaras liekim, širdis sutrinkim,
Prieš mišių auką nusižeminkim.

Laimink mus, Jezau, dušių saldybe,
Silpniems maldose priduk stiprybę;
Varguose mūsų teikkis pributi
Palaimink laukus, duok gausią pjutį.

Sandarą, meilę, atsiųsk ant svieto,
Kenčiantiems čysčių duok danguj' vietą;
Gyviems sveikatą, laimę pilniausią
Duok per šią auką mišių švenčiausią

Puolam' po kojų, mielaširdingas,
Jezau saldžiausias – tikrai garbingas!
Laikyk mus visus prieglaudoj' savo,
Turėk visados po sparnu Tavo!

Malonės Tavo duok mums pritirti,
Sunkioje kaltėj' neleisk numirti.
Duok mums ant žemės Tave garbinti,
Potam su Tavim Danguj gyventi. Amen.

Mažas bažnytinis Giesmynėlis (Tekstas su gaidomis), sutaisė ir išleidė savo liešomis J. Naujalis, Kaunas, [1907], p. 119.

Deja, atnaujintas tekstas meniniu požiūriu menkai pranoko ankstesnius variantus, nors užmojis gerinti jį buvo ryžtingas. Ne visus pakeitimus galima pateisinti tekstologiniu požiūriu: galėta apsieiti ir be jų. Vis dėlto tai buvo žingsnis į priekį bent jau konkuruojant su užsilikusiu kantičkiniu šios giesmės variantu. Pateiktas tarp kitų – atnaujintų ir naujų – giesmių parankiniame giedotojams skirtame leidinyje, kone prilygstančiame bažnytinio giedojimo vadovėliui, pirmą kartą su melodija, šis tekstas galėjo tenkinti to meto tikinčiųjų poreikius, reikšti jų siekius. Po ketverių metų jis patenka ir į maldaknygę, pavadintą pirmaisiais šios giesmės žodžiais⁵ (pakeitus pirmame posme „širdis *sutrinkim*“ į *gaudinkim*).

Vis dėlto tos pačios maldaknygės 1916 metų leidime jau pateikiamas gerokai atnaujintas šios giesmės tekstas, visiškai atitinkantis to meto dvasią:

Giesmė prieš mišias

Pulkim ant kelių, visi krikščionis,
Didžiai ištroškę Jėzaus malonės!
Su ašaromis Dievą maldaukim,
Tą mišių auką Jam atnašaukim.

Suklaupę meldžiam, Jėzau saldžiausias,
Maldas priimki mūsų karščiausias,
Mus išmokyki Dievą pažinti,
Pildyt jo valią ir jį garbinti.

Vykdink ant žemės meilę, ramybę,
Mirusiems teikki dangaus linksmybę,
Gyviems sveikatą, metą geriausią
Duok per tą auką mišių švenčiausią.

Puolam po kojų, Jėzau meilingas,
Nepaisyk kalčių, buk gailėstingas,
Viltį padėjom aukoje tavo,
Glauski visus mus prie Širdies Savo.

---

⁵ Giesmė prieš mišias šventas, kn.: *Pulkim ant kelių: Gražiausių ir kiekvienai katalikei reikalingų maldų rinkinys*, Kaunas, 1911, p. 146–147.

Tavo malonės duok mums patirti,
Neleiski niekam nuodėmėj mirti,
Duok tave, Jėzau, karštai mylėti,
Paskui per amžius danguj regėti.
Amen.

Pulkim ant kelių: Gražiausių ir kiekvienai katalikei reikalingiausių maldų rinkinys, antra pataisytoji laida, Kaunas, 1916, p. 146–147.

Šį tekstą jau randame ir veikiai – 1920 metais – išėjusiam *Giesmynėlyje*⁶, skirtame plačiajai visuomenei – visiems giesmininkams. Jis buvo sumanytas kaip J. Naujalio giesmynėlio naujas leidimas. Melodijų parengėjui didelę paspirtį suteikė knygų leidyboje daug nuveikęs literatūros darbuotojas Adomas Jakštas, ėmėsis tvarkyti tekstą. Jis siekė, kad bažnytinis giedojimas būtų geras, o tam reikią ir „gražių giesmės žodžių“, ir „dailių melodijų“⁷, tad jis kruopščiai parinko giesmes, jas tinkamai „sutaisė“, ir to rezultatas – išėjo visai naujas leidinys. Su giesmės „Pulkim ant kelių“ tekstu A. Jakštas elgėsis ne kaip su tekstais iš kantičkų, kuriuos „teko visai iš naujo perdirbti“, o kaip su Maironio giesmėmis, kurias „buvo galima dėti netaisius“⁸: pakako vien trečio posmo pradžioje *Vykdyk ant žemės pakeisti į Vykdyk žemėj*.

XX amžiaus trečiąjį dešimtmetį *Giesmynėlyje* pateiktas tekstas tarsi savaimė kanonizavosi, buvo visuotinai giedamas. Kad šis giesmės variantas puikiai atitiko tikinčiųjų poreikius, patvirtina ir tai, kad jį, imtą iš šio leidinio ir nė kiek nekeistą, yra įdėjęs į savo stambų *Giesmyną*, išspausdintą 1930 metais, Jurgis Tilvytis – Žalvarnis, ne mažiau už A. Jakštą rūpinęs lietuvių katalikiškų giesmių menine bei kalbine raiška⁹. Tad nėra suprantamos tos priežastys, dėl kurių atsirado pakeitimų šios giesmės tekste, paskelbtame tais pačiais metais išleistoje kunigo Adolfo Sabaliausko knygoje *Didžioji savaitė*, skirtoje Velykų laikotarpio apeigoms reglamentuoti¹⁰. Didžiausias nutolimas nuo šaltinio – naujos pirmo posmo 3–4 eilutės:

Su ašaromis Dievui dėkokim,
Tą mišių auką jam paaukokim.

Nusistovėjusiam tekste visai nebuvo reikalo keisti ir *metą į laiką* (trečiame posme). Tik junginio *Glauski mus visus* pakeitimas į *Visus mus glauski* atitiko pagriežtėjusius metroritmikos reikalavimus ir tapo priimtinas vėlesniam giedojimui. Minėto dviejų eilučių pakeitimo A. Sabaliauskui irgi veikiai prireikia atsakyti. Kaip tik tuo metu Kauno arkivyskupas ir metropolitas Juozapas Skvireckas patiki jam rašyti

⁶ Pulkim ant kelių, kn.: *Giesmynėlis: Bažnyčių chorams, mokykloms ir šiaipjau giesmininkams*, tekstą sutaisė A. Jakštas, gaidas pagamino J. Naujalis, Tilžėje, 1920, p. 75–76.

⁷ Prkalba, kn.: *Giesmynėlis: Bažnyčių chorams, mokykloms ir šiaipjau giesmininkams*, p. 4.

⁸ *Ten pat*, p. 3.

⁹ *Giesmynas*, parašė Kun. J. Tilvytis, Marijampolė, 1930, p. 30.

¹⁰ *Didžioji savaitė*, lotyniškai ir lietuviškai yra parašęs kun. Adolfas Sabaliauskas, Kaunas, 1931, p. 1.

kancionalą – dvasininkams skirtą giesmyną. Ėmęs rinkti jam medžiagą, aptinka vos prieš kelias dienas mirusio prelado, profesoriaus Teodoro Brazio dar 1914 metais parašytą ir spaudai parengtą, bet karo sutrukdytą išspausdinti kancionalą. „Kadangi velionies, to labai darbštaus vyro, rankraštis buvo labai sąžiningai priruoštas, – aiškina A. Sabaliauskas, – tai, aišku, nebuvo reikalo man iš nauja jis dirbti.“¹¹ Jam teliko sudaryti giesmių ir litanijų skyrių. Atrinkęs medžiagą, atsiklausė nuomonės apie ją „visų Lietuvos vyskupijų arti bažnytinės muzikos stovinčius žmones“¹². Matyt, apklausa bus lėmusi, kad giesmės „Pulkim ant kelių“ tekstas buvo paimtas ne iš *Didžiosios savaitės*, o, kaip ir daugumos kitų tekstų, iš J. Tilvyčio *Giesmyno* (pakeitus trečiame posme *Vykdyki* į *Vykdyki*)¹³. Kancionalą patvirtinus Lietuvos vyskupų konferencijoje, šis giesmės „Pulkim ant kelių“ variantas įgijo bažnytinių autoritetų sankcionuoto kūrinio statusą, nors tuo pat metu liturginei praktikai skirtuose leidiniuose aptinkamas ir dėkojimu pradedamas variantas.

Abu šie giesmės variantai giedoti daugiau kaip pusšimtį metų – kol, rūpindamiesi „išlaikyti iš tėvų ir prosenelių paveldėtus lietuviškosios giesmės turtus ir, kur reikia, juos atnaujinti taip, kad tiktų dabarties ir ateities žmonėms“¹⁴, Liturginės komisijos nariai ir *Liturginio maldyno* rengėjai XX amžiaus septintąjį dešimtmetį ėmėsi tvarkyti ankstesnių giesmių bei maldų tekstus, tad kartu atsigręžė ir į giesmę „Pulkim ant kelių“ – pateikė tokį giedotiną jos tekstą:

Giesmė prieš Mišias

Pulkim ant kelių, visi krikščionys, * didžiai ištroškę Jėzaus malonės! * Su ašaromis Dievui dėkokim, * tą Mišių auką jam paaukokim.

Suklaupę meldžiam, Jėzau saldžiausias, * maldas priimki mūsų karščiausias; * mus išmokyki Dievą pažinti, * vykdyt jo valią ir jį garbinti.

Ugdyki žemėj meilę, ramybę, * mirusiems teiki dangaus linksmybę; * gyviems sveikata, metų geriausių * duok per tą auką Mišių švenčiausią.

Puolam po kojų, Jėzau meilingas, * nepaisyk kalčių, būk gailestingas; * viltį padėjom aukoje Tavo, * visus mus glauski prie širdies savo.

Savo malonę duok mums patirti, * neleiski niekam nuodėmėj mirti; * duok Tave, Jėzau, karštai mylėti, * paskui per amžius danguj regėti.

*Visada su Dievu: Maldynėlis, Vilnius–Kaunas, 1977, p. 23.*¹⁵

Pakeitimai vertintini nevienareikšmiškai. Žodžiui *pildyti* bendrinėje kalboje netekus reikšmės „įgyvendinti“ (teliko tik sangražinė forma *pildytis* „įvykti, tapti

¹¹ Prakalba: šio kancionalo atsiradimas, kn.: *Cantionale pro tota provintia ecclesiastica Lituania <...> restitutorum a sacerdote Theodoro Brazys <...> a presbytero Adolpho Sabaliauskas <...> aductum et editum*, Kaunas, 1932, p. III.

¹² *Ten pat*, p. IV.

¹³ Pulkim ant kelių, kn.: *Cantionale...*, p. 284.

¹⁴ Giesmių rodyklė, kn.: *Liturginis maldynas*, antras pataisytas leidimas, Kaunas–Vilnius, 1984, p. 607.

¹⁵ Taip pat žr. *Liturginis maldynas*, p. 174.

tikrove“), ir giesmėje iš „*Pildyt Jo valią*“ padaryta „*Vykdyt...*“ Savo ruožtu žodžiui *vykdyki* („Vykdyki žemėj valią, ramybę“), pakeitusiam žodį *vykdinki* (jis galėjo reikšti „daryk, kad įvyktų“), rastas kone sinonimas *ugdyki*. Kita vertus, kažkodėl pirmam posmui parinktos eilutės iš knygoje *Didžioji savaitė* skelbto šios giesmės teksto, pažeidžiančios jame išreikšto veiksmo loginį nuoseklumą (pirminis tekstas skirtas vien maldavimui: „su ašaromis“ meldžiama visų giesmės tekste išvardytų dalykų). Taip pat stilistiniu požiūriu tekstui labiau pritiko jame buvęs kvietimas *atnašauti* per būsimą Aukos liturgijos atnašavimo momentą¹⁶ (dar vadinamą ir aukojimu) nei naujai pateiktas tautologinis raginimas *paaukoti auką*. Nežinia, kodėl pririekė, sumenkinant rimą, *metą geriausią* keisti į *metų geriausių*: vargu ar esama tekstologiškai paaiškinamų motyvų, vertusių tai daryti.

Giesmė „Pulkim ant kelių“ įėjo į bažnytinę apyvartą tada, kai jos teksto sąsaja su autoriumi jau buvo nutrūkusi, tad ji daug lengviau, nei, tarkim, Antano Baranausko ar juo labiau Maironio sukurtos giesmės, pritapo prie anoniminių religinių kūrinų, kurių tekstą galėta nevaržomai keisti. Ja išsakomi svarbūs ir kartu natūralūs norai tolydžio reikalavo vis svaresnio, įtaigesnio poetinio žodžio, per tai susidarė ne viena jos atmaina¹⁷. Savybe varijuoti ji primena tautosakos kūrinius – suprantama, ir dainomis virtusius paties A. Strazdo eilėraščius. Skiriasi tuo, kad šios giesmės variantai ir chronologiškai keitė vienas kitą, o kai kurie ir lygiagrečiai gyvavo. Kiekvienas pakeitimas tekstą negrįžtamai tolino nuo pirminio pavidalo, kol nutiko taip, kad kai kurie posmai leksiškai netgi neprimena originalo, nors jų prasminis turinys išliko.

---

¹⁶ Žr. Mišios: Kristaus auka – mūsų auka, kn.: *Liturginis maldynas*, p. 173.

¹⁷ Tarybinės okupacijos metais slapta spausdintoje kontrafakcinėje maldaknygėje (*Imprimatur* nurodžius 1934 metus) ši giesmė pateikiama papildyta nauju posmu, įterptu po eilutės „Visus mus glauski prie širdies savo“: „Mes tavo širdį skaudžiai įžeidžiam, / atleiski, Jėzau, nuolankiai meldžiam. / Mielai kentėsime dėl tavo Vardo, / priimki mūsų kančias ir vargą“ (žr. *Melskimės*, parašė Kun. P. Dambrasas, [a. a.], p. 37).